

ประชาชนสุขภาพดีด้วยการสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค

Healthy People with Health Promotion and Disease Prevention

เรากำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษใหม่ เริ่มด้วยปี ค.ศ. 2020 บทเรียนจาก Healthy People หรือ ประชาชนสุขภาพดี ในสหรัฐอเมริกา น่าจะเหมาะสมกับบทบรรณาธิการฉบับนี้ ตอนที่โลกเราก้าวเข้าสู่ศตวรรษใหม่ คือปี ค.ศ. 2000 ประเทศสหรัฐอเมริกาเตรียมการวางแผนเป้าหมาย Healthy People 2000 เป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี 1990 จากนั้นเกิดอนุกรม Healthy People 2010, Healthy People 2020 ทุกๆ 10 ปี และ Healthy People 2030 กำลังอยู่ในกระบวนการสรุป⁽¹⁾

ย้อนหลังไปเดือนกันยายน ค.ศ. 1990 กระทรวงสาธารณสุขแห่งสหรัฐอเมริกาเปิดตัวหนังสือ Healthy People 2000: National Health Promotion and Disease Prevention โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นยุทธศาสตร์ว่า ประชาชนชาวอเมริกันจะมีสุขภาพดีตอนสิ้นศตวรรษ โดยมีจุดเน้น 22 ประเด็นสำคัญ (priority area) ของการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค มีตัวชี้วัดที่ไม่ซ้ำกัน 319 ตัวชี้วัด⁽²⁾ หลังจากนั้น 10 ปี Healthy People 2010 เพิ่มจุดเน้นเป็น 28 ประเด็นสำคัญ โดยมี 467 ตัวชี้วัด⁽³⁾ และเมื่อเป็น Healthy People 2020 จุดเน้นเพิ่มขึ้นอีกเป็น 42 ประเด็นสำคัญ โดยมี 1,300 ตัวชี้วัด⁽⁴⁾ โดยศูนย์สถิติสุขภาพแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Center for Health Statistics) ต้องจัดทำรายงานประจำปีที่ครอบคลุมทุกตัวชี้วัด เรียกได้ว่า Healthy People 2020 มีตัวชี้วัดที่ใจผู้ทำงานด้านสุขภาพแต่ละด้าน หรือแต่ละกรม/กอง และครอบคลุมประเด็นใหม่ๆ เช่น สุขภาพ

วัยรุ่น (adolescent health) สมองเสื่อม (dementia) สุขภาพเด็กแรกเริ่ม/ได้กระยะกลาง (early and middle childhood), จีโนมิกส์ (genomics), สุขภาพโลก (global health) โรคติดเชื้อจากบริการสุขภาพ (healthcare associated infection) คุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ (health-related quality of life and well-being) สุขภาพทางเพศในกลุ่มหลากหลายทางเพศ (lesbian, gay, bisexual and transgender health) สุขภาพกับการนอน (sleep health) ปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพ (social determinant of health) ฯลฯ เพราะถ้าไม่กำหนดเป็นตัวชี้วัดไว้ ผู้ทำงานก็จะเฉื่อยๆ หรือลืมนๆ กันไป เนื่องจากผู้ตรวจราชการของกระทรวงต่างๆ ไม่เอ่ยถึง

เมื่อมีตัวชี้วัดถึง 1,300 ตัว ย่อมทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารสาระสำคัญของประชาชนสุขภาพดี ดังนั้น Healthy People 2020 จึงต้องกำหนดชุดตัวชี้วัดสุขภาพระดับนำ (Leading Health Indicator: LHI) ไว้สำหรับสื่อสารและขับเคลื่อนประเด็นสุขภาพที่มีความสำคัญสูง ซึ่งในชุดตัวชี้วัดสุขภาพระดับนำของ Healthy People 2020 มีวัตถุประสงค์ 26 ข้อ และจากการประเมินเพื่อจัดทำชุดตัวชี้วัดสุขภาพระดับนำของ Healthy People 2030 พบว่า วัตถุประสงค์ที่ผ่านฉลุยแล้ว ได้แก่ ดัชนีคุณภาพอากาศ อัตราการบาดเจ็บและความรุนแรง อัตราการตาย อัตราเด็กคลอดก่อนกำหนด อัตราผู้ใหญ่อกกำลังกาย อัตราวัยรุ่นดื่มแอลกอฮอล์ อัตราผู้ใหญ่ดื่มแอลกอฮอล์ปริมาณมาก อัตราวัยรุ่นสูบบุหรี่ อัตราเด็กสูดควันบุหรี่มือสอง

ส่วนวัตถุประสงค์ที่ส่อเค้าแย่งมาก ได้แก่ อัตราฆ่าตัวตาย อัตราวัยรุ่นซึมเศร้า และอัตราเด็ก, วัยรุ่นและผู้ใหญ่พบทันตแพทย์⁽⁵⁾

น่าสนใจว่าการจัดทำชุดตัวชี้วัดสุขภาพระดับนำ (LHI) ของ Healthy People 2030 มีกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกอย่างระมัดระวัง และเนื่องจากไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่า LHI ของ Healthy People 2020 มีหลักเกณฑ์กำหนดอย่างไร ดังนั้น การเลือก LHI ของ Healthy People 2030 จึงแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน⁽¹⁾ ขั้นตอนแรก เป็นการเลือกตามวัตถุประสงค์ของ LHI ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. หลักเกณฑ์ของการเป็นกลุ่มวัตถุประสงค์หลัก (core objectives) ซึ่งจะอยู่ในกลุ่มนี้ได้ ประเด็นดังกล่าวจะต้องมีแหล่งข้อมูลเป็นที่ยอมรับ, ต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ไม่เก่าไปกว่าปี ค.ศ. 2015, ต้องมีข้อมูลมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ช่วงเวลาในทศวรรษที่ผ่านมา, และต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า นโยบายการสร้างเสริมสุขภาพหรือการป้องกันโรคที่เลือกนั้นมีประสิทธิผล
2. หลักเกณฑ์ของการเป็นกลุ่มวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา (developmental objectives) ซึ่งจะอยู่ในกลุ่มนี้ได้ ประเด็นดังกล่าวแม้จะยังไม่มีข้อมูลพื้นฐานแต่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า นโยบายการสร้างเสริมสุขภาพหรือการป้องกันโรคที่เลือกนั้นมีประสิทธิผล
3. หลักเกณฑ์ของการเป็นกลุ่มวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัย (research objectives) ซึ่งจะอยู่ในกลุ่มนี้ได้ ประเด็นดังกล่าวจะต้องมีหลักฐานว่า มีภาระปัญหาสุขภาพหรือภาระทางเศรษฐกิจระดับสูงและความเหลื่อมล้ำมากระหว่างกลุ่มประชากร โดยกลุ่มวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยอาจเลือกมาเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนที่สอง เป็นเกณฑ์คุณสมบัติของตัวชี้วัด ได้แก่ 1. วัดได้ 2. มีข้อมูลพื้นฐาน และ 3. มีความสำคัญต่อชาติ ไม่ใช่แค่ระดับชาติ แต่ต้องเกิดผลกระทบต่อภาค และท้องถิ่นหรือกลุ่มประชากรที่หลากหลายด้วย⁽¹⁾

วารสารวิจัยระบบสาธารณสุขฉบับนี้มีเรื่องที่จะเข้าประเด็นเป้าหมายประชาชนไทยสุขภาพดีด้วยการสร้าง

เสริมสุขภาพและการป้องกันโรคหลายเรื่อง⁽⁶⁻⁸⁾ ที่เข้าได้กับบทเรียน Healthy People ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัย รวมทั้งผู้ขับเคลื่อนเชิงนโยบายบนหลักฐานเชิงประจักษ์ และประชาชนที่เป็นเป้าหมายของสุขภาพดี

ศุภสิทธิ์ พรณารุณทัต

บรรณาธิการ

References

1. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. Criteria for selecting the leading health indicators for healthy people 2030. Washington, DC: The National Academies Press; 2019. doi.org/10.17226/25531.
2. Centers for Disease Control and Prevention. Healthy people 2000: priority areas [internet]. [accessed 2019 December 20] Available from: https://www.cdc.gov/nchs/healthy_people/hp2000/hp2000_priority_areas.htm.
3. Centers for Disease Control and Prevention. Healthy people 2020 focus areas at a glance [internet]. [accessed 2019 December 20] Available from: https://www.cdc.gov/nchs/healthy_people/hp2010/hp2010_focus_areas.htm.
4. Centers for Disease Control and Prevention. Topic areas at a glance [internet]. [accessed 2019 December 20] Available from: https://www.cdc.gov/nchs/healthy_people/hp2020/hp2020_topic_areas.htm.
5. Office of Disease Prevention and Health Promotion. Leading health indicators [internet]. [accessed 2019 December 20] Available from: <https://www.healthypeople.gov/2020/Leading-Health-Indicators>.
6. Tanaree A, Vichitkunakorn P. Alcohol drinking and provincial alcohol problem index (PAPI) in Thailand: the 2017 survey. Health Systems Research Journal 2019;13(4):353-67. (in Thai)
7. Laoitthi P, Hanvoravongchai P. Health promotion activity in hospitals – a systematic review of systematic review. Health Systems Research Journal 2019;13(4):383-93. (in Thai)
8. Topothai T, Khamput T, Kamonrunsan J, Promsaka Na Sakolnakorn P, Asawutmanangkul U. Lessons learnt from developing the 2018 - 2030 national physical activity plan in Thailand. Health Systems Research Journal 2019;13(4):442-56. (in Thai)